

CÜMLE TÜRLERİ

YÜKLEMİNİN TÜRÜNE (YÜKLEMİNE) GÖRE CÜMLELER

1. İSİM CÜMLESİ

Yüklemi isim soylu bir sözcük veya fiilimsi olan cümlelerdir.

2. FİİL CÜMLESİ

Yüklemi fiil olan cümlelerdir.

EKSİLTİLİ CÜMLE:

Yüklemi kullanılmayan cümlelerdir.

YÜKLEMİNİN YERİNE (ÖGELERİNİN DİZİLİŞİNE) GÖRE CÜMLELER

1. KURALLI (DÜZ) CÜMLE

Yüklemi cümlenin sonunda olan cümlelerdir.

2. DEVRİK CÜMLE

Yüklemi cümlenin sonunda olmayan cümlelerdir.

ANLAMINA GÖRE CÜMLELER

1. OLUMLU CÜMLE

Olumlu yargı bildiren cümledir. Yargısı gerçekleşmiş, gerçekleşiyor veya gerçekleşebilir olan cümlelerdir.

2. OLUMSUZ CÜMLE

Olumsuz yargı bildiren cümlelerdir. Yargısı gerçekleşmemiş ya da gerçekleşmeyecek olan cümlelerdir.

3. SORU CÜMLESİ

Soru anlamı taşıyan cümlelerdir.

4. ÜNLEM CÜMLESİ

Sesleniş veya duygu bildiren cümlelerdir.

YAPISINA GÖRE CÜMLELER

1. BASİT CÜMLE

Tek yüklemi olan, içinde yan yargı olmayan cümlelerdir.

2. BİRLEŞİK CÜMLE

Tek yüklemi olan, içinde yan yargı olan cümlelerdir.

3. SIRALI CÜMLE

En az 2 cümleden oluşan, cümlelerin bağlaçla bağlanmadığı cümlelerdir.

4. BAĞLI CÜMLE

En az 2 cümleden oluşan, cümlelerin bağlaçla bağlandığı cümlelerdir.

TEMEL CÜMLE (TEMEL YARGI): YÜKLEM

YAN CÜMLE (YAN YARGI): YÜKLEMİN DIŞINDA KALAN YARGI

BAĞIMLI: ORTAK ÖGE VAR

BAĞIMSIZ: ORTAK ÖGE YOK

CÜMLE TÜRLERİ

A. YÜKLEMİNİN TÜRÜNE GÖRE CÜMLELER (YÜKLEMİNE GÖRE CÜMLELER)

Cümlelerin yüklemde bulunan sözcüğün sözcük türüne bakılır. Yüklem sözcük türüne göre cümleler ikiye ayrılır:

1. İsim Cümlesi

Yüklemi isim soylu bir sözcük veya fiilimsi olan cümleler, yüklemnin türüne göre isim cümlesidir.

- Gençlerin çözüm bekleyen birçok sorunu **var**.
- İnsanları en çok etkileyen şey, **güzel esprileriydi**.
- Sizi günlerdir arayan kişi, **bendim**.
- Roman, **uzun bir yol üzerinde yürümektir**.
- Ben ve arkadaşlarım, şu anda **otobüsteyiz**.
- **Durmuş saat gibiydi** durup geçmeyen zaman.

2. Fiil Cümlesi

Yüklemi fiil olan cümleler, yüklemnin türüne göre fiil cümlesidir.

- İkinci kata merdivenlerle **çıkılır**.
- Depremde zarar görenlere **yardım ediyorlar**.
- Kadının içine birdenbire bir hüznün **çöktü**.
- **Görülmemiştir** cihanda eşi benzeri.
- Çocuğun gözleri, babasının gözlerine **beniyor**.
- Hiç kimse **bilmiyor** evinizin adresini.

SIRA SENDE

Aşağıdaki cümlelerden isim cümlesi olanları işaretleyiniz.

1. Bir gencin hata yapmasını önlersen onun kendi kendine kararlar vermesini de önlersin.
2. Rönesans zamanında Shakespeare'in, Petrarca'nın soneyi, kafiye kullanması hep bundandır.
3. İlginç olan, yazarın ilk cümleyi bulduğuna kanaat getirdikten sonra ikinciye dair fikrinin olmamasıydı.
4. Bir balığı ağaca tırmanma yeteneğine göre yargıyorsanız balık, hayatını aptal olduğuna inanarak geçirir.
5. Bir ulus, birbirine sınıksız bağlı olmayı bildikçe yeryüzünde onu dağıtabilecek bir güç düşünülemez.
6. *Faust*'u şaheserler galerisine oturtan, yazarın tipleri ve karakterleri belirlemedeki üstünlüğüdür.
7. Hayatın içinden süzüp getirdiği birtakım gerçekleri kâh gülümseterek kâh hüznendirerek anlattı.
8. Halk edebiyatında çağdaş bir yazarın da kullanabileceği zengin anlatı düzeyleri bulunmaktadır.
9. Geçmişteki insanlarla kaynaşmış, gelecek yüzyılların insanlarına bizden haber götürecek bir şairdir.
10. Hitap ettiği tüm insanların duygu ve düşünce dünyasına tercüman olan bir üslup elde etmişti.

UYARI

Eksiltili Cümle (Bitmemiş Cümle, Tamamlanmamış Cümle)

- Yüklemi **kullanılmayan** cümlelerdir.
- Sana geldiğim yağmurlu günleri...
- Karşımızda geniş ve yemyeşil bir ova...
- Benim bildiğim Atatürk, camdan çerçeveden uzak...
- Önce birkaç saat uyku...
- Bir güney kentinde, bir kıyı kahvesinde...

B. YÜKLEMİNİN YERİNE GÖRE CÜMLELER

(ÖGELERİNİN DİZİLİŞİNE GÖRE CÜMLELER, KURULUŞUNA GÖRE CÜMLELER)

Yüklemin cümlenin neresinde olduğuna bakılır.

1. Kurallı Cümle (Düz Cümle)

Yüklemi cümlenin sonunda olan cümlelerdir.

- Bizleri kızdırmak, **kolay değildir**.
- Bu akşamki partiye kiminle **gideceksin?**
- Bu türküde memleket özlemi **var**.
- Dondurma, **yaz aylarının vazgeçilmez besinidir**.
- Seni okutmak, **babanın en büyük hayaliydi**.
- Ankara'yı, bu eşsiz şehri, her şeyiyle çok **seviyorum**.

2. Devrik Cümle

Yüklemi cümlenin sonunda olmayan cümlelerdir.

- Hep **inandım**, sanatın insan için olduğuna.
- **Kalmadı** tadı baharın.
- Bu konuyu **merak ediyordum** ben de.
- **Anlaşılamamıştır** bu olayın nedeni.
- Bu sene tatile gitmeyi çok **istiyordu** çocuklar.
- İstedğin kitap **yok** hiçbir kitapçıda.

SIRA SENDE

Aşağıdaki cümlelerden hangileri devrik, isim cümlesidir, işaretleyiniz.

- 1. Yazınsal kültürün gelişme eğrisi yükseldikçe okurun düşünce yetisinin yükselmesi doğal bir süreçtir.
- 2. Tasvirin, ruh hâlini yansıtması ve dikkat dağıtmaması için indirgenmiş olarak verilmesi gerekir.
- 3. Japonya'nın en önemli ve popüler yazarlarından eserleri yirmi altı dile çevrilen yazar.
- 4. Sözcüklerle yaşamayı ve dilin olanaklarını kullanmayı öğrenmem kolay olmadı bu kurtlar sofrasında.
- 5. İçine girdikçe anlamı genişleyen, güzellik perdesini yavaş yavaş aralayan bir yapı arz ediyor bu şiirler.
- 6. Yayıncılıkla ilgili yaşanan birçok soruna fuarların tek başlarına çözüm bulmaları mümkün değildir.
- 7. Gündelik olaylar ve herkesin kolaylıkla algılayabileceği bir anlatım hemen göze çarpar bu yazılarda.
- 8. Sanatın herhangi bir dalıyla uğraşanların yaşamları daha renkli, daha değişikdir bizde.
- 9. Onun eleştirdiği sanatçıları okumadıysanız müthiş bir okuma isteği uyanır yüreğinizin derinlerinde.
- 10. Çok önemsiz bir söz yüzünden yağ ile balın zehirli bir aşıya dönüştüğüne pek çoğumuz şahit olmuştur.
- 11. Kendilerine özgü bir yalnızlık duygusu ve hüznü taşırlar tren yolculukları.
- 12. Atay, tüm kitaplarında olduğu gibi öykü kitabında da ironiyi oldukça fazla kullanmıştır.
- 13. Minyatür, sembolist yaklaşıma sahip resimlere ve bu resimlerin üretildiği sanata verilen addır.
- 14. Vapurların İstanbul hayatında görülmeye başlanması 19. yüzyıla rastlar.
- 15. Şiirsel bir havası var dostlukların imkansızlığının hüznünü barındıran romanın.
- 16. Onun öykü anlayışı, dili, anlatımı, öyküyü bulma ve yaratma biçimiyle bir bütün olarak yalındır.
- 17. Bir bakıma başarılı, tamamlanmış şeylerdir okurca çok sevilen kitaplar.
- 18. Eskişehirli her çocuğun bildiği üzere iki saati vardır Eskişehir'in.
- 19. Kendi başına bir anlamı olmayan hayat, bir anlam yaratma fırsattır.
- 20. Bir dilin zenginliği o dilin sahip olduğu kelime sayısı ile doğru orantılıdır.

C. ANLAMINA GÖRE CÜMLELER

Anlamına göre cümleler 4 çeşittir.

1. Olumlu Cümle

Olumlu yargı bildiren cümledir. Yargısı gerçekleşmiş, gerçekleşiyor veya gerçekleşebilir olan cümlelerdir.

Yüklemde “-me, -mez, -siz” ekleri ve “yok, değil” sözcüklerinden hiçbiri olmayan cümlelerdir.

- Pazar günü oturdukları ev yandı.
- Herkes onların durumuna üzülür.
- İnsanlar tatlıydı, hoştu.
- Ceylan bakışlı yârim vefalydı.
- Seni çok seviyorum.
- Cebimde çok para vardı.

2. Olumsuz Cümle

Olumsuz yargı bildiren cümlelerdir. Yargısı gerçekleşmemiş ya da gerçekleşmeyecek olan cümlelerdir.

Yüklemde “-me, -mez, -siz” ekleri ve “yok, değil” sözcüklerinden biri olan cümlelerdir.

- Pazar günü oturdukları ev yanmadı.
- Hiç kimse onların durumuna üzülmez.
- İnsanlar tatlı değildi, hoş değildi.
- Ceylan bakışlı yârim vefasızdı.
- Seni seviyor değilim.
- Cebimde para yoktu hiç.

SIRA SENDE

Aşağıdaki cümlelerden hangileri olumlu, isim cümlesidir, işaretleyiniz.

- 1. Tek başına ne düşlem yoluyla yaratılan ögeler ne de gerçekten alınanlar bir yapıtı yaşar kılamaz.
- 2. Ozanları yaşadıklarını, gördüklerini bire bir kâğıda aktaran kişiler olarak tanımlamak oldukça yanlıştır.
- 3. Eğer yazın dünyasında mektup türü olmasaydı geçmişin perdeleri de portreleri de hep gölgeli kalacaktı.
- 4. Bazı ülkeler, zenginliklerini uzun seneler deniz ticaretinde hâkim konumda bulunmalarına borçludur.
- 5. Öyleyse şairin kimliğini bilmemizin şiir adına okuyuculara çok şey kazandıracağını nasıl yadsıyabiliriz?
- 6. Kahramanların yaşayan insanlardan seçilmesi bir eserin okunması ve sevilmesi için yeterli değildir.
- 7. Başarılı romanların yazarları, ortak sorunları dünya görüşüne göre düzeltmeye çalışanlardır.
- 8. Bir devrin romanlarını incelemesiniz o dönemde neler olup bittiğini tam olarak anlayamazsınız.
- 9. Yeni çıkan kitapların dergilerin ve gazetelerin kitap eklerinde tanıtılmasının önemi var mıdır?
- 10. Yazdığı röportajlar, uzun zaman geçmesine rağmen, tazelik ve niteliklerinden bir şey kaybetmemiştir.

UYARI

Biçimce olumlu anlamca olumsuz cümleler, yüklemde olumsuzluk bildiren bir ek veya sözcük olmadığı hâlde, olumsuzluk bildiren cümlelerdir.

- Bu işleri bensiz bitirebilir mi sanıyorsunuz? (biçimce olumlu, anlamca olumsuz)
- O halden ne anlar ki? (biçimce olumlu, anlamca olumsuz)
- Ne arayanım vardı ne de soranım. (biçimce olumlu, anlamca olumsuz)

Biçimce olumsuz anlamca olumlu cümleler, yüklemde olumsuzluk eki veya sözcüğü bulunduğu hâlde olumlu yargı bildiren cümlelerdir. Ayrıca yüklemde iki olumsuzluk bildiren ek veya sözcük olan cümle, biçimce olumsuz anlamca olumlu cümle olur.

- Sizi anlamıyor değilim. (biçimce olumsuz, anlamca olumlu)
- Böyle öğrencileri kim sevmez? (biçimce olumsuz, anlamca olumlu)
- Burada yok, yoktu. (biçimce olumsuz, anlamca olumlu)

YAPISINA GÖRE CÜMLELER

BİR CÜMLENİN YAPISI
SORULDUĞUNDA
ÖNCE YÜKLEM SAYILIR.

01

02

TEK YÜKLEM VARSA...

BASİT CÜMLE TEK YÜKLEM VAR, YAN CÜMLE YOK

DÜN AKŞAM ARKADAŞLARLA SENİ ANDIK.

BİRLEŞİK CÜMLE TEK YÜKLEM VAR, YAN CÜMLE VAR

BİRLEŞİK CÜMLELER, YAN CÜMLESİNİN TÜRÜNE GÖRE 4'E AYRILIR:

1. GİRİŞİK BİRLEŞİK CÜMLE YAN CÜMLE FİİLİMSİYSE...

BİR ADAM SALLANARAK YANIMDAN GEÇTİ.

2. ŞARTLI BİRLEŞİK CÜMLE YAN CÜMLE KOŞUL ANLAMLI ZARF TÜMLECİYSE...

DÜZENLİ ÇALIŞMAZSAN BAŞARIYA ULAŞAMAZSIN.

3. Kİ'Lİ BİRLEŞİK CÜMLE YAN CÜMLE Kİ BAĞLACINDAN SONRAKİ ÖGEYSE...

DUYDUM Kİ UNUTMUŞSUN GÖZLERİMİN RENGİNİ.

4. İÇ İÇE BİRLEŞİK CÜMLE YAN CÜMLE ALINTIYSA...

BEN BU KİTAPLARI İSTİYORUM, DEDİ.

TEMEL CÜMLE (TEMEL YARGI) BİR CÜMLENİN YÜKLEMİNE DENİR.

YAN CÜMLE (YAN YARGI) TEK BAŞINA BİR YARGI TAŞIMAYAN,

TEMEL CÜMLENİN BİR ÖGESİ DURUMUNDA VEYA BİR ÖGENİN İÇİNDE BULUNAN

SÖZCÜK, SÖZ GRUBU VEYA CÜMLELERDİR. YAN CÜMLE, YÜKLEMİN DIŞINDA ARANIR.

BİR CÜMLEDE BİRDEN FAZLA YAN CÜMLE BULUNABİLİR.

YAN CÜMLELER 4 ŞEKİLDE KURULABİLİR.

1. FİİLİMSİLERLE YAPILAN YAN CÜMLELER

2. KOŞUL ANLAMLI ZARF TÜMLECİYLE YAPILAN YAN CÜMLELER

3. "Kİ" BAĞLACIYLA YAPILAN YAN CÜMLELER

4. İÇ İÇE CÜMLELERLE YAPILAN YAN CÜMLELER

03

BİRDEN FAZLA YÜKLEM VARSA...

SIRALI CÜMLE

BİRDEN FAZLA YÜKLEM VAR, CÜMLELER BAĞLAÇLA BAĞLANMAMIŞ

BAĞLI CÜMLE

BİRDEN FAZLA YÜKLEM VAR, CÜMLELER BAĞLAÇLA BAĞLANMIŞ

BAĞIMLI

SIRALI VE BAĞLI CÜMLELERDE CÜMLELER ARASINDA ORTAK ÖGE VAR

BAĞIMSIZ

SIRALI VE BAĞLI CÜMLELERDE CÜMLELER ARASINDA ORTAK ÖGE YOK

Ç. YAPISINA GÖRE CÜMLELER

1. BASİT CÜMLE TEK YÜKLEM VAR, YAN CÜMLE YOK

TANIM

Bir tek yüklemi olan, içinde yan cümle bulunmayan ve bir tek yargıyı anlatan cümledir.

ÖRNEK

- ▶ “Dün akşam arkadaşlarla seni andık.” cümlesinde tek yüklem vardır. Cümlede “andık” sözcüğü yüklem yani temel cümledir ve yüklem dışındaki kalan yerde yan cümle yoktur. Bu cümle, yapıca basit cümledir.
- ▶ “Dinlendik bu bayramda ailemle.” cümlesinde tek yüklem vardır. Cümlede “dinlendik” sözcüğü yüklem yani temel cümledir ve yüklem dışındaki kalan yerde yan cümle yoktur. Bu cümle, yapıca basit cümledir.
- ▶ “Senin küçük kardeşin akıllı biriydi.” cümlesinde tek yüklem vardır. Cümlede “akıllı biriydi” sözü yüklem yani temel cümledir ve yüklem dışındaki kalan yerde yan cümle yoktur. Bu cümle, yapıca basit cümledir.

2. BİRLEŞİK CÜMLE

TANIM

Bir tek yüklemi olan, içinde yan cümle bulunan cümledir.

Birleşik cümleler, yan cümlesinin türüne göre 4'e ayrılır:

Girişik Birleşik Cümle

TANIM

Yan cümlesi fiilimsiyle yapılan birleşik cümlelerdir.

ÖRNEK

- ▶ “Bir adam sallanarak yanımdan geçti.” cümlesinde tek yüklem vardır. Cümlede “geçti” fiili, yüklem yani temel cümledir ve yüklem dışındaki kalan yerde “sallanarak” zarf-fiili, fiilimsisi vardır ve bu fiilimsi, cümlelerin zarf tümlecidir, bu nedenle yan cümledir. Bu cümlede tek yüklem vardır, yan cümle vardır yani cümle yapıca birleşik cümledir. Ayrıca yan cümle fiilimsiyle yapıldığından bu birleşik cümle, girişik birleşik cümledir.
- ▶ “Seni anlamak çok güçmüş.” cümlesinde tek yüklem vardır. Cümlede “güçmüş” ismi, yüklem yani temel cümledir ve yüklem dışındaki kalan yerde “seni anlamak” öznesinde “anlamak” isim-fiili, fiilimsisi vardır ve bu fiilimsi, cümlelerin bir ögesinin içindedir. Bu nedenle yan cümledir. Bu cümlede tek yüklem vardır, yan cümle vardır yani cümle yapıca birleşik cümledir. Ayrıca yan cümle fiilimsiyle yapıldığından bu birleşik cümle, girişik birleşik cümledir.
- ▶ “Dilenci, elini yanından geçenlere uzattı.” cümlesinde tek yüklem vardır. Cümlede “uzattı” fiili, yüklem yani temel cümledir ve yüklem dışındaki kalan yerde “yanından geçenlere” dolaylı tümlecinde “geçenlere” sıfat-fiili, fiilimsisi vardır ve bu fiilimsi, cümlelerin bir ögesinin içindedir. Bu nedenle yan cümledir. Bu cümlede tek yüklem vardır, yan cümle vardır yani cümle yapıca birleşik cümledir. Ayrıca yan cümle fiilimsiyle yapıldığından bu birleşik cümle, girişik birleşik cümledir.
- ▶ “Fazla konuşmak, insanı hata yapmaya zorlar.” cümlesinde tek yüklem vardır. Cümlede “zorlar” fiili, yüklem yani temel cümledir ve yüklem dışındaki kalan yerde hem “fazla konuşmak” öznesinde “konuşmak” isim-fiili, fiilimsisi hem de “hata yapmaya” dolaylı tümlecinde “yapmaya” isim-fiili, fiilimsisi vardır ve bu fiilimsiler, cümlelerin bir ögesinin içindedir. Bu nedenle yan cümlelerdir. Bu cümlede tek yüklem vardır, yan cümleler vardır yani cümle yapıca birleşik cümledir. Ayrıca yan cümleler fiilimsiyle yapıldığından bu birleşik cümle, girişik birleşik cümledir.

Şartlı Birleşik Cümle

TANIM

Yan cümlesi, cümleye koşul anlamı katan zarf tümleciyle yapılan cümlelerdir.

ÖRNEK

- ▶ “Çalışmazsan başarılı olamazsın.” cümlesinde tek yüklem vardır. Cümlede “başarılı olamazsın” fiili, yüklem yani temel cümledir ve yüklem dışındaki kalan yerde cümleye koşul anlamı katan “çalışmazsan” zarf tümlecidir. Bu zarf tümlecisi cümleye koşul anlamı kattığından yan cümledir. Bu cümlede tek yüklem vardır, yan cümle vardır yani cümle yapıcı birleşik cümledir. Ayrıca yan cümle koşul anlamı katan zarf tümleciyle yapıldığından bu birleşik cümle, şartlı birleşik cümledir.
- ▶ “Onu da takıma aldık mı kazanırız.” cümlesinde tek yüklem vardır. Cümlede “kazanırız” fiili, yüklem yani temel cümledir ve yüklem dışındaki kalan yerde cümleye koşul anlamı katan “onu da takıma aldık mı” zarf tümlecisi vardır. Bu zarf tümlecisi cümleye koşul anlamı kattığından yan cümledir. Bu cümlede tek yüklem vardır, yan cümle vardır yani cümle yapıcı birleşik cümledir. Ayrıca yan cümle koşul anlamı katan zarf tümleciyle yapıldığından bu birleşik cümle, şartlı birleşik cümledir.

Ki’li Birleşik Cümle

TANIM

Yan cümlesi, “ki” bağlacından sonraki ögeyle yapılan cümlelerdir.

ÖRNEK

- ▶ “Duydum ki unutmuşsun gözlerimin rengini.” cümlesinde tek yüklem vardır. Cümlede “duydum” fiili, yüklem yani temel cümledir ve yüklem dışındaki kalan yerde “ki” bağlacından hemen sonra gelen “unutmuşsun gözlerimin rengini” yargısı, yan cümledir çünkü “ki” bağlacından hemen sonra gelen “unutmuşsun gözlerimin rengini” yargısı, temel cümlelerin bir ögesidir, belirtili nesnedir. Bu cümlede tek yüklem vardır, yan cümle vardır yani cümle yapıcı birleşik cümledir. Ayrıca yan cümle “ki” bağlacından sonraki ögeyle yapıldığından bu birleşik cümle, ki’li birleşik cümledir.
- ▶ “Derdini anlat ki çare bulalım.” cümlesinde tek yüklem vardır. Cümlede “anlat” fiili, yüklem yani temel cümledir ve yüklem dışındaki kalan yerde “ki” bağlacından hemen sonra gelen “çare bulalım” yargısı, yan cümledir çünkü “ki” bağlacından hemen sonra gelen “çare bulalım” yargısı, temel cümlelerin bir ögesidir, zarf tümlecidir. Bu cümlede tek yüklem vardır, yan cümle vardır yani cümle yapıcı birleşik cümledir. Ayrıca yan cümle “ki” bağlacından sonraki ögeyle yapıldığından bu birleşik cümle, ki’li birleşik cümledir.

İç İçe Birleşik Cümle

TANIM

Anlamca tamamlanmış bir cümle diğerinin içinde yer alır ve onun bir ögesi olursa buna iç içe birleşik cümle denir.

ÖRNEK

- ▶ “Ben bu kitapları istiyorum, dedi.” cümlesinde tek yüklem vardır. Cümlede “dedi” fiili, yüklem yani temel cümledir ve yüklem dışındaki kalan yerde bir alıntı doğrudan aktarılmış, böylelikle bir cümlelerin içinde bir cümle temel cümlelerin bir ögesi olarak var olmuştur. İşte bu doğrudan aktarılan, içteki “ben bu kitapları istiyorum” belirtisiz nesnesi, yan cümledir. Bu cümlede tek yüklem vardır, yan cümle vardır yani cümle yapıcı birleşik cümledir. Ayrıca yan cümle anlamca tamamlanmış bir cümlelerin diğerinin içinde yer alıp o cümlelerin bir ögesi olması şeklinde yapıldığından bu birleşik cümle, iç içe birleşik cümledir.
- ▶ “Çocuk ‘Annemi özledim.’ diyormuş.” Bu cümlede tek yüklem vardır. Cümlede “diyormuş” fiili, yüklem yani temel cümledir ve yüklem dışındaki kalan yerde bir alıntı doğrudan aktarılmış, böylelikle bir cümlelerin içinde bir cümle temel cümlelerin bir ögesi olarak var olmuştur. İşte bu doğrudan aktarılan, içteki “annemi özledim” belirtisiz nesnesi, yan cümledir. Bu cümlede tek yüklem vardır, yan cümle vardır yani cümle yapıcı birleşik cümledir. Ayrıca yan cümle anlamca tamamlanmış bir cümlelerin diğerinin içinde yer alıp o cümlelerin bir ögesi olması şeklinde yapıldığından bu birleşik cümle, iç içe birleşik cümledir.

SIRA SENDE

Aşağıdaki cümlelerden hangileri girişik birleşik cümledir, işaretleyiniz.

- 1. Yazar bu kitabında, gülme ve ağlama eylemlerinin ardındaki anlamı örneklerle açıklıyor.
- 2. Gerçeküstücülük pranga olarak adlandırılan her şeyi sonsuza dek yok eder, demiş Salvador Dalí.
- 3. Sanatçı, bilinçaltında saklı düşüncelerinden kendine göre bir gerçeklik yaratmaya çalışmıştır.
- 4. Yeni şairler, yapıcı uyarılardan yararlanırlarsa şiirlerini bir an önce kurarlar.
- 5. Unutma ki şairleri haykırmayan bir millet, sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir.

SIRA SENDE

Aşağıdaki cümlelerden hangileri birleşik cümledir, işaretleyiniz.

- 1. Okuyucunun böyle bir kaniya varmasında anlatının içine serpiştirilen fotoğrafların da payı var.
- 2. Mevsim, İstanbul'un başka hiçbir yerinde buradaki kadar büyük bir söz hakkına sahip olamaz.
- 3. Kalem işi, gümüş üzerine kanallar açılarak yapılan bir süsleme sanatıdır.
- 4. Aydın insan, bulgu ve yargılarını ana dilinin kavramları üzerine kurarsa başarı elde edebilir.
- 5. Ben, edebiyatın hayatla bağları zayıflamış insanın kurtuluşu olduğuna inananlardanım.

3. SIRALI CÜMLE**TANIM**

En az iki cümleden (iki yüklemden) oluşan, cümlelerin bağlaçla değil de virgül veya noktalı virgülle bağlandığı cümlelerdir.

Sıralı cümleler, ortak ögesi olmasına bakılarak ikiye ayrılır.

Bağımlı Sıralı Cümle**TANIM**

Ögelerinden en az biri ortak olan sıralı cümledir.

ÖRNEK

- ▶ “Bunları kimseye söyleme, kimse bilmemeli.” cümlesinde iki cümle birbirine bağlaçla bağlanmamış ve iki cümle arasında “bunları” nesnesi ortak ögedir. Bu cümle, bağımlı sıralı cümledir.
- ▶ “Son kitabını bastırılmış; satmıştı.” cümlesinde iki cümle birbirine bağlaçla bağlanmamış ve iki cümle arasında “o” gizli öznesi ve “son kitabını” nesnesi ortak ögelerdir. Bu cümle, bağımlı sıralı cümledir.

Bağımsız Sıralı Cümle**TANIM**

Ögelerinden hiçbiri ortak olmayan sıralı cümledir.

ÖRNEK

- ▶ “Ben çalışıyordum; o, ortalığı karıştırıyordu.” cümlesinde iki cümle birbirine bağlaçla bağlanmamış ve iki cümle arasında hiçbir öge ortaklığı yok. Bu cümle bağımsız sıralı cümledir.
- ▶ “Sokaklar sessizdi; dükkânlar, bomboştu.” cümlesinde iki cümle birbirine bağlaçla bağlanmamış ve iki cümle arasında hiçbir öge ortaklığı yok. Bu cümle bağımsız sıralı cümledir.

SIRA SENDE

Aşağıdaki cümlelerden hangileri bağımlı sıralı cümledir, işaretleyiniz.

- 1. Hazırı kullanmaya alışmış çocuklarda el becerileri gelişmez, onlar yardım olmadan bir iş beceremezler.
- 2. Bütün tepkilerimiz bizi çevreleyen bu tabiattan doğar, onunla ve ona verdiğimiz anlamlarla beslenir.
- 3. İnsanca yaşamamızın kaynağı olan sanat, eğreti bir süs olarak ele alınmış ve gözden çıkarılmıştır.
- 4. Dikdörtgen şeklindeki sayfa başlıkları süsleniyor, süslemede genellikle gül motifleri kullanılıyor.
- 5. İnsan bir arayıp sorar, bir mektup yazar, bir telefon eder.
- 6. İnsanlık, tarih boyunca pek çok salgına tanıklık etti ve salgınlar, pek çok edebiyat eserinde kendine yer buldu.
- 7. O dönemlerde ağaçların yaprakları yeşerir, ahşap evlerin bahçeleri çocukların kahkahalarıyla dolar.
- 8. Annem, bulaşıkları yıkamaya çalışıyor; kız kardeşim gömlekleri ütölemeye meşgul.

4. BAĞLI CÜMLE

TANIM

En az iki cümleden (iki yüklemden) oluşan, cümlelerin bağlaçla bağlandığı cümlelerdir.

ÖRNEK

- “Ne dersi dinliyor ne rahat duruyor.” cümlesinde iki cümle birbirine “ne... ne...” bağlacıyla bağlanmış. Bu cümle, bağımlı cümledir.
- “Sen kazan da düşmana kalsın.” cümlesinde iki cümle birbirine “da” bağlacıyla bağlanmış. Bu cümle, bağımlı cümledir.
- “Oraya gitmedim çünkü vaktim yoktu.” cümlesinde iki cümle birbirine “çünkü” bağlacıyla bağlanmış. Bu cümle, bağımlı cümledir.
- “Hava bulutluydu ve tepe rüzgârlıydı.” cümlesinde iki cümle birbirine “ve” bağlacıyla bağlanmış. Bu cümle, bağımlı cümledir.
- “Ali eğildi fakat titremesi artınca durdu.” cümlesinde iki cümle birbirine “fakat” bağlacıyla bağlanmış. Bu cümle, bağımlı cümledir.
- “Biraz düzensizdir ama çalışandır.” cümlesinde iki cümle birbirine “ama” bağlacıyla bağlanmış. Bu cümle, bağımlı cümledir.

SIRA SENDE

Aşağıdaki cümlelerden hangileri bağımlı cümledir, işaretleyiniz.

- 1. Yazar, zehri bilmeseydi karakterin ölümü hiç kimse için bu kadar sarsıcı olmaz; roman da bu kadar sevilmezdi.
- 2. Akşam vapuru, adaların küçük iskelelerine uğramış; ışıkları seyrede seyrede İstanbul açıklarına ilerliyor.
- 3. Arkadaşlarıyla oyun oynayan çocuk, enerjisini boşalttığı için rahatlar ve eve sakinleşmiş olarak döner.
- 4. Kendisine edebiyatı sevdirmiş ve onda edebiyat bilinci uyandırmış tüm yazarların okunmasını önerdi.
- 5. Şu dünyadan kitap yok olursa yaşamak çok güçleşir de omuzlarda taşınmaz bir ağırlık olurdu.
- 6. Kitaplarda karşılaştığı her görüşle bir kez hesaplaşır, böylece kendine özgü düşünce dünyasını oluşturur.
- 7. Öğrenim kişinin deneyimleriyle bütünlenir çünkü yetiler, budanması gereken yaban bitkileri gibidir.
- 8. Evden çalışma sistemine geçtik yani kimsenin ofise gitmesi gerekmiyor.

SIRA SENDE

Aşağıda cümleleri inceleyiniz ve cümle, hangi yapıdaysa işaretleyiniz.

		BASİT	BİRLEŞİK	SIRALI	BAĞLI
1.	Beyninize bir mola vermezseniz o zaman bilgiyi kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe kolayca taşıyamazsınız.		✓		
2.	Yaşadığımız tecrübeleri algıladığımız biçimiyle ifade ediyoruz ve bu dünyaya baktığımız algılamalarla zengin verileri dış dünyaya aktarıyoruz.				✓
3.	Çağdaş bir sanatkar, hangi güzel sanat dalında çalışırsa çalışsın mutlaka güçlü bir anlayışa, düşünceye, sosyoloji ve psikoloji bilgisine muhtaçtır.		✓		
4.	İnsan, güvenle beklediği ve mümkün olduğuna inandığı her şeyi yapabilir, evren sınır koymaz; biz inançlarımızla sınırlarız kendimizi.			✓	
5.	İnsanlar doğanın ritmine uyduklarında, yaşadıkları bölge ve mevsimin ürünleriyle beslendiklerinde sağlıklı bir yaşam sürmektedirler.		✓		
6.	Çizim hiçbir zaman gördüğümüz gerçekliği yeniden üretmez, yalnızca dış gerçekliğe ilişkin algıları ve içsel imgeleri görünür kılar.			✓	
7.	Doğumunun 300. yılı münasebetiyle hem kendi ülkesinde hem de yurt dışındaki bazı ülkelerde sanat eserleri aracılığıyla etkinlikler düzenleniyor.	✓			
8.	Esendal'ın birçok öyküsünü kitaplaştırmamasının arkasında eleştirel bakış da yatmaktadır.		✓		
9.	Gerçek sanat eserinin değeri, sahip olduğu anlamsal derinlikle doğru orantılıdır, der bu alana yıllarını vermiş sanatçımız.		✓		
10.	O yalnızca karşılaştığı insanların, nesnelerin fotoğrafını çekmemiş; onları kendi diliyle harmanlamıştır.			✓	

SIRA SENDE

Aşağıda cümleleri inceleyiniz ve incelediğiniz cümlenin tür özelliklerini belirtilen yerlere örnekteki gibi yazınız.

1.	Dünya görüşümüze uymayan yapıtları sanat anlayışımıza uymasına rağmen bir kenara atmak doğru bir davranış değildir.	İSİM, KURALLI, OLUMSUZ, BİRLEŞİK
2.	Ancak kendine güvenen, karakteri sağlam ve komplekslerinden arınmış olan insanlar vazgeçmenin erdemine vakıf olabilirler.	FİİL, KURALLI, OLUMLU, BİRLEŞİK
3.	Aynı yere değişik zamanlarda gitmek hastalığınız varsa binbir renk ve koku taşıyan bu topraklarda bazı gerçekleri çok iyi gözlemlersiniz.	FİİL, KURALLI, OLUMLU, BİRLEŞİK
4.	Sıradan bir insanın bahaneleri başarılı insanlarca ileri sürülmemiştir hiçbir zaman.	FİİL, DEVRİK, OLUMSUZ, BASİT
5.	Başarıyı güzelleştiren, karşımıza çıkan engellere rağmen hedefe kilitlenerek elimizden gelenin en iyisini yapmaya çalışmaktadır.	İSİM, KURALLI, OLUMLU, BİRLEŞİK
6.	Okumaya yeni yeni alışanlar yazarların elinden çıkan eğlendirici ve öğretici kitaplar aracılığıyla ziyarette bulunabilecektir ötekinin toprağına.	FİİL, DEVRİK, OLUMLU, BİRLEŞİK
7.	Sanat eserlerindeki olumsuz durumları söylemekten çekinmiyorsun ama oradaki güzel ve takdir edilesi noktaları söylemeyi de ihmal etmemelisin.	FİİL, KURALLI, OLUMSUZ, BAĞLI
8.	Dünyanın bir başka yerinde bir adamın benim duygularıma tercüman olmasının ve yalnız olmadığının bilinciyle mutluydum belki de.	İSİM, DEVRİK, OLUMLU, BİRLEŞİK
9.	Eski medeniyetler tarafından daha çok dinî amaçlarla kullanılan kokular, sonraları estetik gayelerle kullanılmıştır.	FİİL, KURALLI, OLUMLU, BİRLEŞİK
10.	Okuyucular tarafından abartılı bulunan anlatım tarzını törpülemelisin, bu sayede yüzyıllara meydan okuyabilirsin.	FİİL, KURALLI, OLUMLU, SIRALI

SIRA SENDE

Aşağıdaki yargıların başına yargı doğruysa (D), yanlışsa (Y) yazınız.

- D** 1. "Türk insanı; zevkini, estetiğini, duygusallığını, hoşgörüsünü, pratikliğini yüzyıllar boyunca üretmiş olduğu el sanatları ile yansıtmıştır." cümlesi öznesi belirtisiz isim tamlaması olan kurallı bir fiil cümlesidir.
- Y** 2. "Yapmacık olan ve gerçeklerden çok farklı bulunan bir işi, birtakım süslemelerle kabullendirmeye çalışmanın bir anlamı yoktur." cümlesi yüklem bildirdiği işten etkilenen ögenin vurgulandığı, anlamına göre olumsuz bir cümledir.
- D** 3. "İnsanı, hayattan soğutan kötü niyetlerden uzak duran ve ulvi düşüncelere sahip olan sanatçının yeri; sevgi, ilgi ve saygıyla dolu olan toplumun kalbidir." cümlesi sadece temel öğelerden oluşmuş bir kurallı cümledir.
- D** 4. "En önemli ve en meşhur eserlerini altmışından sonra üreten sanatçının bu dönemdeki eserlerinin konusu; genellikle şelaleler, köprüler, kuşlar ve çiçeklerden oluşuyordu." cümlesi öznesi tamlama grubundan oluşan ve dolaylı tümlecin vurgulandığı bir cümledir.
- D** 5. "Resim, çizim, ahşap baskı, resim kitabı ve çeşitli illüstrasyonlar üretti ancak eserlerinin büyük kısmı 1839'da atölyesinde çıkan yangında yok oldu." cümlesi yapısı bakımından bağlı, anlamına göre olumsuz bir cümledir.
- Y** 6. "Anlaşılamamanın üzüntüsünü duyacağımız yerde, bütün ruhumuzla başkalarını anlamaya çalışsak hayat ne kadar güzel olurdu." cümlesi öğelerinin dizilişine göre kurallı cümle, anlamına göre soru cümlesidir.
- D** 7. "Hayatta elde ettiğim bütün başarılarımı her zaman ve her işte bir çeyrek saat önce harekete geçmeme borçluyum." cümlesi anlamına göre olumlu cümle, yüklem türüne göre isim cümlesidir.
- Y** 8. "Başarı, olabileceğinizin en iyisi olabilmek için, elinizden gelenin en iyisini yapmış olmanın verdiği huzur ve tatmin-dir." cümlesi türemiş ismin özne olarak kullanıldığı girişik birleşik bir cümledir.
- Y** 9. "Yolunuza dur durak bilmeden devam edin, yapabileceğiniz kadar hata yapın çünkü başarıyı bu yol üzerinde bulacaksınız." cümlesi birleşik yapı bir fiil cümlesidir.
- D** 10. "Yazar, anlatmayı tercih ettiği karaktere dönüşemiyorsa, onu içselleştiremiyorsa öykünün bir yerinde bir yavanlık olduğunu düşünürüm hep." cümlesi birden fazla yargıya sahip devrik bir fiil cümlesidir.
- D** 11. "Kültürel gelişmeler paralelinde öne çıkan sanatsal olgu, biçimsel öğelerin yaratıcı bir biçimde birbirini tamamlayarak özgün bir anlatıma dönüşmesidir." cümlesinde yan cümle, temel cümlenin öznesi olarak kullanılmıştır.
- Y** 12. "Hemen herkesin çocukluğunda kendiyile özdeşleştirdiği ve çok sevdiği bir roman ya da masal kahramanı mutlaka vardır." cümlesinde tamlayıcı ortak isim tamlaması özne olarak kullanılmıştır ve cümlede zarf tümleci vurgulanmıştır.
- D** 13. "Su, hava, toprak ve ateş; insanoğlunun yeryüzü macerasında ona eşlik etmiş; insan, tarih öncesinden uzay yolculuklarına kadar onlarla beraber yürümüştür." cümlesi zarf tümlecinin vurgulandığı sıralı bir fiil cümlesidir.
- D** 14. "Eleştirel düşünme, edinilen bilgilerin etkin bir biçimde değerlendirilmesi açısından bilgi akışının hızlı ve kolay olduğu bir çağda çok önemli bir beceridir." cümlesi temel öğeleri sıfat tamlamasından oluşan birleşik yapı bir cümledir.
- D** 15. "Doğrulara, fikirleri yargılamadan, onlara empatiyle yaklaşarak başkalarının neden o şekilde düşündüklerini anlamaya çalışarak ulaşılır." cümlesinde temel öğelerden sadece birinin kullanıldığı bir fiil cümlesidir.
- Y** 16. "Orada tanık oluyorsunuz insan yapımı bir nesnenin doğayla nasıl bütünleştiğine, yuva olduğuna, yaşam serüveninin nasıl başka bir boyut kazandığına." cümlesi yan cümlenin dolaylı tümleç olarak kullanıldığı devrik bir isim cümlesidir.
- Y** 17. "İki taş bedestenle başlayan Kapalıçarşı, zamanla bu iki taş binanın çevresine sergi ve tezgahların toplanmasıyla bir ticaret merkezine dönüştü." cümlesinin en önemli ögesi belirtili nesnedir ve cümle kurallı bir fiil cümlesidir.
- Y** 18. "Her akşam halk, kahvehanelere gider; burada hikâyeler anlatan meddahları ve Karagöz gösterilerini keyifle izlerdi." cümlesi dolaylı tümlecin vurgulandığı bağımlı sıralı bir fiil cümlesidir.
- D** 19. "Rehberi önderliğinde kişisel isteklerini yenerek kendini ve yaşama amacını tanıyan kahramanın serüveni tarihî gerçeklere uygundur." cümlesi öznesi belirtili isim tamlaması olan, olumlu bir isim cümlesidir.
- D** 20. "Daha okumaya başlayalı yarım saat olmadan fark ediyorsunuz ki bu, elinizde tuttuğunuz kitap size bambaşka dünyaların kapısını aralayacak." cümlesi yan cümlenin nesne olarak kullanıldığı devrik bir fiil cümlesidir.

1. Aşağıdaki cümlelerden hangisi yapı bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) Bakımsızlık yüzünden değerli nice sanat eseri harabe hâline gelmiş hatta kaybolmuştur.
 B) Ne bir çocuk gibi terbiye edilir ne de bir hükümdar muamelesi görürdü.
 C) Sonunda insanlar anlasın ne demek istediğimi de sormasınlar bir daha bana.
 D) Ne konuştuklarını duyamıyordum ama yüzlerinde hüznü bir bekleyiş vardı.
 E) Üç aydan fazla zaman geçti, bu deftere bir satır duygu ya da düşünce kaydetmedim.

- 2.** I. Hafif bir esinti, alevlerin uçlarındaki isli dumana inçeltip büküyor; havada kırbaç gibi savuruyordu.
 II. Köylü, heybesini açmış; heybesinden tombul bir ekmekle birkaç domates çıkarmıştı.
 III. Tamir ettiği ağlar çoktan bozulmuştu, yazın hazırladığı oltalar bir kullanışta kopmuştu.
 IV. Çocukken her gün o pencerenin önünde ufuklara bakar, şehirden gelsinler diye beklerdim.
 V. Böğürtlenlerin dibinde böcekler konuşuyor ve rengarenk çiçeklerle şarkı söylüyorlardı.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde herhangi bir öge ortaklığı yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

- 3.** Bir türkü söylüyorum güzelim gözlerine
 Kanıyor durmadan içerimde gizli bir yara
 Hasretin büyüyor yüreğimde çaresizce
 Resmini çiziyorum bulduğum kağıtlara

Bu dizelerdeki cümlelerin tümü için

- I. Devrik cümle
 II. Basit cümle
 III. Olumlu cümle
 IV. Fiil cümlesi

hangileri ortak değildir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) II ve III
 D) II ve IV E) Yalnız IV

- 4.** I. Zıt fikirlere kulaklarımızı tıkamak, kendimizi hataya mahkûm etmek değil midir?
 II. Bu fabrikaya girdik gireli insanlardan peri masallarından başka bir şey işittik mi?
 III. Buradaki sonbahar sabahlarının donuk inci rengini nasıl anlatabilirim ki sizlere?
 IV. Adam, kendi memleketinde insanların diline bu kadar özensiz davranmasına mı kızıyordu?
 V. Çok konuşan bu insanlar gözleri önünde duran topraklara bir defa baktılar mı?

Numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümle sadece temel öğelerden oluşan anlamca olumsuz cümledir.
 B) II. cümle biçimce olumlu anlamca olumsuz bir fiil cümlesidir.
 C) III. cümle biçimce ve anlamca olumlu, yüklemine yerine göre devrik cümledir.
 D) IV. cümle üç öğeden oluşan kurallı bir fiil cümlesidir.
 E) V. cümle yardımcı öğelere yer verilen kurallı ve olumlu bir cümledir.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yan cümle ötekilerden farklı bir görevde kullanılmıştır?

- A) Bir sorun hakkında nasıl düşündüğünüz sorunun kendisinden daha önemlidir.
 B) Başkalarında ateşlemek istediğiniz şey önce kendi içinizde alev almalıdır.
 C) Bizleri birbirimiz için mükemmel kılan özellik, görmezden geldiğimiz kusurlarımızdır.
 D) Bu dünyada başkalarının istemeyip de benim yapabileceğim işler nelerdir?
 E) Yapılanın iş mi yoksa oyun mu olduğu fark edilmezse başarı elde edilir.

- 6.** Ne vakitten beridir burada oturmuşuz
 Dünden hatta bugünden bile yok haberimiz
 Yaşamanın en güzel noktasında durmuşuz
 Bir huzur ahengine dalmış gönüllerimiz

Bu dizelerde aşağıda verilenlerden hangisinin örneği yoktur?

- A) Basit cümle B) Birleşik cümle
 C) Olumsuz cümle D) Bağlı cümle
 E) Fiil cümlesi

7. Aşağıdaki dizelerden hangisi yapı bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) Yavaş yavaş geçtim kalabalıklar arasından
Bir deniz çarpması gibi çoğaltarak geçtiğim yeri
- B) Roma'nın şarkını fethettiğin andan sonra
Yüce dağlar gibidir gördüğün iş Türk oğlu
- C) Ben bu gurbet ile düştüm düşeli
Her gün biraz daha süzülmekteyim
- D) Öksüz bir ceylan gibi her akşam
Odadan odaya amaçsızca dolaşır insan
- E) Kuracakken yuvamı bulut ermez bir dağa
Kafeslerde geçirdim bunca yıllık zamanı

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birden çok yargı yoktur?

- A) Elleri ceplerinde kendi kendine deniz kenarında dolaşır veya ağaçların altında kitap okurdu.
- B) Sürekli kendini ön plana çıkarmaya çalışan insanlarda başkalarına hiçbir zaman yer yoktur.
- C) Güneşe, yağmura veya herhangi bir şeye karşı küçücük bir kulübe bile yoktu buralarda.
- D) Ovaya inen dik yokuşun başladığı noktada kendine ait ahşap bir evi de vardır balıkçının.
- D) Köy yolunun başından duyulan coşkun derelelerin sesi son yıllarda neden gittikçe azaldı?

**9. Dağ dağ o güzel ses bütün etrafı gezindi
Görmüş ve geçirmiş denizin kalbine sindi**

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) Birden çok yargı bulunmaktadır.
- B) Biçimce ve anlamca olumlu cümle vardır.
- C) Öznesi ortak bağlı bir cümledir.
- D) Kurallı cümlelere yer verilmiştir.
- E) Cümlelerde vurgulanan öğeler aynı değildir.

- 10. (I) Üç kıta arasında köprü konumunda olan Anadolu'da birçok tarihî yolun izni görmek mümkündür. (II) Bu yollar tarihin farklı dönemlerinde farklı medeniyetler tarafından çeşitli amaçlarla kullanılmıştır. (III) Örneğin İpek Yolu, ticareti yapılan malların Çin ve Avrupa arasında kervanlar tarafından taşındığı bir ticaret yoludur. (IV) Çok geniş bir coğrafyaya yayılan bir yol ağı olan Kral Yolu geçmişte hem ulaşım hem de askeri amaçlarla tercih edilmiştir. (V) Kültürümüzün bir parçası olan Anadolu'ya özgü Yörük yolları ise Yörüklerin yaz aylarını geçirmek için sürülerini yaylaya çıkardığı güzergâhlardır.**

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangileri yüklem türüne göre ötekilerden farklıdır?

- A) I ve II B) II ve III C) II ve IV
D) III ve V E) IV ve V

11. Türk romanının ana damarı Halit Ziya Uşaklıgil ----

Bu cümle aşağıdakilerin hangisiyle tamamlanırsa yapıcı ötekilerden farklı olur?

- A) Batı tekniklerine uygun ilk eserleri kaleme almıştır.
- B) Servetifünün topluluğunun ilkelerine uygun eserler yazmıştır.
- C) farklı edebî türlerde de yazan oldukça önemli bir sanatçısıdır.
- D) bazı eserlerinin dilini sadeleştirmeye çalışmıştır sonraki yıllarda.
- E) o dönemin bir diğer romancısı Mehmet Rauf tarafından örnek alınmıştır.

12. Aşağıdaki dizelerin hangisinde eksilteli cümle vardır?

- A) Benim bu sevdam biraz nadan
Biraz da hıçkırık tadındaydı
- B) Ah o kadrini bilmediğim günler
Koklamadan attığım gül demeti
- C) Seni göremedim diye bu bahar
İçimde bin türlü duygunun isyanı var
- D) Güneş yanarak doğarken
Sularda gözleri akseder
- E) Lokman şair senin hayatın
Yedi kırlangıcın hayatı kadardı

1. Aşağıdaki dizelerden hangisi yüklemine yerine göre diğerlerinden farklıdır?

- A) Çok insan anlayamaz eski musikimizden
- B) Ve ondan anlayamayan bir şey anlamaz bizden
- C) Açar bir altın anahtarla ruh ufuklarını
- D) Hemen yayılmaya başlar seda ve nur akını
- E) Bu musikiyi, o, son kudretiyle parlattı

2. I. Gurbet nedir bilir mi o sürgün yerine gitmeyen?
 II. Bizim buralarda herkesin derdi kendi başından aşkın.
 III. Adanın çamlarla birleştiği Iodos tarafında hiçbir ev yoktur.
 IV. Nihayetsiz mor bir kubbeyi andıran dumanlı gökten guguk sesleri aksediyordu.
 V. Mimar Sinan gibi bir dâhi olmasaydı bu eserler yapılamazdı o zamanlar.

Numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümle, biçimce olumlu, anlamca olumsuz bir fiil cümlesidir.
- B) II. cümle, yüklemine yerine kurallı, yüklemine türüne göre fiil cümlesidir.
- C) III. cümlede yan cümle temel cümlelerin dolaylı tümleci görevindedir.
- D) IV. cümle, yapısına göre girişik birleşik, yüklemine yerine göre kurallı cümledir.
- E) V. cümle, anlamına göre olumsuz, yapısına göre şartlı birleşik cümledir.

3. Edebiyat ile felsefenin iç içe geçtiği, yalnızlık, bunaltı, yabancılaşma, saçma gibi kavramlar etrafında oluşan varoluşçu akımın temsilcileri kimler?

Bu cümlelerin özellikleri aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

- A) Birleşik - isim - kurallı - olumlu
- B) Basit - fiil - devrik - olumlu
- C) Birleşik - fiil - kurallı - olumsuz
- D) Birleşik - isim - kurallı - olumsuz
- E) Basit - fiil - kurallı - olumlu

4. (I) Ne sosyoloji ne de edebiyat kendi başlarına karşılaştıkları risklerin üzerinden gelebilir. (II) Ancak güçlerini birleştirdiler mi bu riskleri aşabilirler. (III) Kendilerini bekleyen zorlukları sadece bu şekilde bertaraf edebilirler. (IV) Onlara birleştikleri anda zafer elde etme şansı veren şey de farklılıklarının kendisidir. (V) "Modern çağın kurucusunun sadece Descartes değil aynı zamanda Cervantes olduğunu belirten Milan Kundera bu konuda oldukça haklıdır."

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümle biçimce olumlu, anlamca olumsuz bir fiil cümlesidir.
- B) II. cümlede yan cümle temel cümlelerin zarf tümleci görevindedir.
- C) III. cümle yapısına göre girişik birleşik, anlamına göre olumlu cümledir.
- D) IV. cümle sadece temel öğelerden oluşan bir isim cümlesidir.
- E) V. cümle yapısına göre iç içe birleşik cümledir.

5. I. Duvar sözcüklerle inşa edilir ama onun yıkılmasını sağlayacak tek koçbaşı sözcüklerdir.
 II. Yeniden yorumlama her zaman başka bir yenisinden yorumlamaya köprü olur.
 III. Ne sanatın bu türünde eser verir ne de bu türde yazılanlara eleştiri yapar.
 IV. Bir meselenin hakikatiyle suretleri arasında uçurum yaratan şey sözcüklerdir.
 V. Hayal gücü, analiz, analiz edilen hayal gücü; sosyoloji ve edebiyatın ortak alınıyazısıdır.

Numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A) I. cümle, yapısına göre girişik birleşik bir cümledir.
- B) II. cümlede yan cümle temel cümlelerin zarf tümleci görevindedir.
- C) III. cümle, biçimce olumlu, anlamca olumsuz sıralı cümledir.
- D) IV. cümle, tüm öğeleri söz öbeğinden oluşmuş bir isim cümlesidir.
- E) V. cümlede yan cümle temel cümlelerin öznesidir.

6. Şiir her dönemde daha sınırlı ama daha seçkin zümrenin ilgi gösterdiği bir türdür.

Aşağıdakilerden hangisi yapı bakımından bu cümleyle özdeş değildir?

- A) Kaderin belirleyici gücü, bu kitap serisinin temel vurgularından biridir.
 B) Yirmi sekiz yaşındaki genç şair, roman boyunca bütün bir hayatını yorumlar.
 C) Cesare Pavese şiir ve romana ilişkin nitelikli görüşler geliştirmiş bir yazardır.
 D) Baştan sona şiirsel biçimde oluşturulan roman onun yazarlık manifestosu gibidir.
 E) Şairin romanındaki en dikkat çekici özelliklerden biri buram buram kokan şiirselliktir.

7. (I) Sanat söz konusu olduğunda cevaptan çok soruyla karşılaşırız. (II) Sorduğumuz sorular artıkça kendi sanat bilgimizden, sanatı anlama kabiliyetimizden şüphe duyarız. (III) Oysa bu düşünme tarzı, sanatla olan ilişkimizi sabote eder ve sanatı sevmekten alıkoyan engeller inşa eder. (IV) Çünkü öğrendikçe anlarız ki sanat sorularımıza cevap bulmayı değil, bize doğru soruları sordurmayı vadeden bir düşünme tarzıdır. (V) Doğru, gerekli ya da daha önce hiç sorulmamış sorular üretmek; sanatı anlama pratiklerinin en temel dinamiğidir.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümle, yüklemine türüne göre fiil cümlesi, anlamına göre olumlu cümledir.
 B) II. cümle, anlamına göre olumlu, yapı bakımından girişik birleşik cümledir.
 C) III. cümle, yüklemine yerine göre kurallı, yapısına göre öge ortaklığı olan bağlı cümledir.
 D) IV. cümle, anlamına göre olumlu, yapı bakımından bağlı cümledir.
 E) V. cümlede yan cümle temel cümlelerin öznesi olarak kullanılmıştır.

8. **Aşağıdaki atasözlerinin hangisinde öge ortaklığı vardır?**

- A) Çam ağacından ağıl olmaz, el çocuğundan oğul olmaz.
 B) Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.
 C) Çalma elin kapısını, çalarlar kapını.
 D) Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz.
 E) İyilik yap, denize at; balık bilmezse Halik bilir.

9. (I) Sonbahar mevsiminin en belirgin özelliklerinden biri doğadaki renk cümbüşüdür. (II) Ağaçların yaprakları yeşilden parlak sarıya, turuncuya, kırmızıya ve kahverengiye doğru renk değiştirir. (III) Ağaçlar da bazı hayvanlar gibi ilkbahar ve yaz aylarında bünyelerinde enerji ve besin maddesi depolar ve kış aylarında dinlenme sürecine geçerler. (IV) İlkbahar ve yaz aylarında bitkiler ve ağaçlar güneş ışığını fotosentez yaparak enerjiye dönüştürür. (V) Bütün bitkilerin yapısında, renk veren çeşitli pigmentler bulunur.

Bu parçadaki numaralanmış cümleler yapılarına göre ikişerli eşleştirildiğinde hangisi açıkta kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

10. Caddeden sokaklara doğru sesler elendi
 Pencereler kapandı, kapılar sürmelendi
 Bir kömür dumanıyla tütsülendi akşamlar
 Gurbete düşmüşlerin başına çöktü damlar

Bu dizelerde aşağıda verilenlerden hangisi yoktur?

- A) Devrik cümle B) Olumsuz cümle
 C) Birleşik cümle D) Sıralı cümle
 E) Fiil cümlesi